

Universal Declaration of Human Rights - Ditammari

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

Oniti ba we a kpenniti kutenku yandú

Yetanfɔte yie yie me

Ti do kenye ke tú dɛe te ke sɔkesɔke yi bo ke kutenku naati tipiiti timɔũ, dɛ tú omɔũ yi do nke di otɔu muwɛrimu ɲo kperɛ yĩnke,

Ti do kenye ke tú isɔke ɔɔ nyo di peite koo mɔũ wee wɛnte ke ndo bee ite koo wuu, ke yɛ ti bo yĩme ke nkari ke dɛ tinaati ke ti naa tiɔɔti, ke ba nde ti me mba yo mesemme, oniti ti dɛ ɲmanti, dɛe tú kete,

Ti do kenye ke tú oniti ne oniti ɲme, ti tũ mbo nde mu titɔbe, ociĩri nde okperi ko okperi dɛ ociĩri, ke yɛ dɛmɔsikaandɛ kɔ nde cooti yĩnke,

Ti do kenye ke tú initi wuo nyimɔu do kenkàri ke naati keyɛ itɔbe kpei,

Ti do kenye ke tú initi wuo kutenku yandú dɛneni dɪpatri keparku dɪ myɛɛke ne oniti ba we, kó dɪyetri ke tú oniti pokua oniti dɔua, omɔũ yi cãã nne otɔu; ke dɛe te ke iwuo nyimɔũ do nkewɛnne ke mpĩ kebeu ne dɛ bo naatime tipiiti timɔũ,

Ti do kenye ke tú yeheke ye mɔũ ye kari kewɛnne mu kutenku yandú ko dɪtɪnni kɔbe ketú ti do ke nde menke weti dɛe cɛnke tukune oniti kó mufommu ne o borime,

Ti do kenye ke tú ti bo wɛnne me dinnu maɔɪmaa dɛe tukune oniti kó mufommu byeeke dɛe bo nte ke ti baa yete kuce,

Iwuo nyimɔũ kó dɪtɪnni dɪdyɛɛɛɛ piɛɛku ke heu ketú

Oniti ba we, a kpenni ti kutenku yanda tu:

Iboti imɔũ ne itensaake imɔũ do nkewɛnne dɪnuu kepĩ ndɪpatri dɪi ko tinaanti ne i yemme kepã itɔbe itye nde yĩnke ke nyɛ dɛe túme oniti ko mufommu yeheke yemɔũ dɔwɔme; oniti ba we, a cɛnke bo dɪl hei, a do nke ti nyɛ ke ti kpenni.

Ditanfɔtri 1

Oniti ti pei nde omɔũ yi kpaatri otɔu, ke yɛ oniti ba we, o yi do nne fehɔfe; o mɔkemu mecii kehã meyemme. Ti tú ne do kenyari ti tɔbe mbe ke yie mii ba nkwuo ko otɔu ɔau.

Ditanfɔtri 2

Oniti ba we: oniti sɔua, o peia oniti sɔua, oniti pokua, a cɛnke tú wee boti, a feu tekote dɪbɔ ndaa, a dɔu nkuyie mmaku botinkua nkua, a tũ ɲwee peɔtik boti cɛn kaa, a kari ke yũmpuraa, a do nɛdawanfe nɛa, a tú kuhɔuku nkua, dɛ yi do ɲomɔũ bo ɔa ciite a kperɛ yĩnke.

Ke wɛtike, ba kaa hei túdɪ ke domme, omɔũ yi do ke nda kɔɔnne ke ɲmanti o bo ɔa byɛeti a yienni mee kpei noyɛɛ nyoo cyɛɛ.

Ditanfɔtri 3

Oniti ba we, a niti tɔu yi ɔo nke ɔaa kakii ke ɲmanti o bo ɔa tanneme kufɔtitenniku.

Ditanfɔtri 4

Omɔũ yi ɔo nkeɔɔ otɔu kuɔaaku ke ɲo senni; oniti me nyi mɔke muwɛrimu o bo fiteme otɔu koo naa nku ɔaaku.

Ditanfɔtri 5

Omɔũ yi ɔo mbe ɲo ɔuku sɔntike fepaãpyefe tɛme, ɲo me nyi ɔo nke nfeuri kukpetinkú kɔmme ke cɪrme.

Ditanfɔtri 6

Oniti, a cɛnke bo kee byeeke a ɔo kenyɛ ɔee ci ne ɔee yi ci koomɔũ ba ɔa soute.

Ditanfɔtri 7

Ɔikotinuu tú timɔũ kó kuɔɔpiku nku. Okoti, ɔebire, onitiɔou onitipoku, okpaati, ociiri kuhɔuku, ba wuo, ɔikotinuu ɔii o kãnke.

Ditanfɔtri 8

Koomɔũ sente ɔikotinuu ke ɔaa wɛnte, a baa yĩ hũti hũti; a bo o tɔ tibeenti nti ke ɔe kó tinaantii ke nkú.

Ditanfɔtri 9

Be baa na ke sɔnte kepĩ ɲomɔu ko o kpetine yoo ko o ɔenne ɔiheĩ.

Ditanfɔtri 10

Oniti ba we, ke be ɔaa yu tibeenti yoo be ɔa pĩ nne timati, ɔibeentĩnni kɔbe ɔo nke ɔaa bekemu ke ya ɔeɔomme ke ne na ke tikwuɔ.

Ditanfɔtri 11

1. Ke be tú omɔũ caare ke mu nyi o bekenɛ keya ke mɔmmwɔɔ ɲme yoo siyaabisi nsi o tu mmu yi yɛ timati tibeenti ti bo tibate.

2. Oniti kaa caare ɔemare ke sɔ nke ɔikotinnu kó ɔipatri yi tú ɔe ci, a yi ɔo nketa ɔitou; ke ɔe me mbaa sɔ mbe ɔo nkeyetoo keywɔɔ ɲa to ɔeyĩnke be ɔɔke baa tɔnte.

Ditanfɔtri 12

Omɔũ yi ɔo nketa we yi te tiinaan ti myeɛke, keyɛ, ɔe ɔɔ me nyĩ kaa wɛnte otɔu ke ɔe yaa naa nne ɔikpanni. Ɔikotipatri me nnaa mmu kekpa nɔeyĩnke ke ɔe you.

Ditanfɔtri 13

1. Oniti ba we, a bo na keyite ke ncenti a yemme ɔome kaa peensiri ɔii hei a kàri.

2. Kaa me nyite kekɔte kee byeeke, ba ɔiihei kece, nkeɔee a bo na kekonnimu ɲa cyee, a ɔo ɔiimɔnni.

Ditanfɔtri 14

1. Ke be ɔaa ɔo meyei ke ɔaa harine ba a yi mɔke ɔifɔtɔɔ a bo na keyite kekɔte kesɔre a me nɔɔ ɔiihei; ɔe kó ɔiheĩ kɔbe me nyi ɔo nke ɔaa beti.

2. Be me ne yi yẽ kaa yeke ke be da kwuo nne tipiiti timoũ, be nda wuo kaa dɔɔri a dɔme.

Ditanfɔtri 15

1. Fɔ ɲoniti, a ba nfou ke bo ke yi yẽ a boti tuku.

2. Omoũ yi dɔ nke yetene sɔntike ɲotɔu o ko kuboti tuku; ke weeme nne dɔ ne omaa o bo namu ke naanne kuboti teku.

Ditanfɔtri 16

1. Oniti, kaa cẽnke baa nkedee, a bo na kepwoke yoo a yenke a me ndɔwe ke di hãnne tɛcyẽte. Oniti ne o puku, omoũ yi dɔ kensei otɔu fenɔnfe ke nkemmune di bo yate diiyie ke nsa ke dɔborime yi maa.

2. Onitidɔu ne oniti puku ke be ti nake ti kwuo otɔu moũ tenke yi dɔ ke nkɔɔ ke firi becwooke kefi ke de fi.

3. Ne yaaro tɛcyẽte tɛ baa kóti ke tɛcyẽte yi bo kunaamunku yi bo kuboti me nyi bo.

Ditanfɔtri 17

1. Oniti ba we, a bo amma ndaa, di sũmaa, omoũ yi dɔ nke nkɔɔnne otɔu o kperɛ yĩnke.

2. Omoũ yi dɔ nke sɔnte kefeete otɔu kperɛ ne muwẽrmu.

Ditanfɔtri 18

Oniti ba we, omoũ yi dɔ nke nda kɔɔnne a yemme me ɲãti kpei; omoũ ba nda kɔɔnne a dɔumme kuu nyeinku yoo a feume muu ntentaa yoo a yi dɔumme kuyie maku ame nyi feume mutaã mamu kpei kaa dɔ ketike, a bo youmu kuyiendɔummu maku kó meborime ke twote meteme; a bo amaa ndaa, di sũmaa, dɔkɔmbɔɔti yi dɔ nke ndwo di bo ndɔumme dɔkó kuyie dɔdɔku yoo di ndaku mekwuo ndi bɔke kepaã nsikoo becirbe, ke haa dɔkó yebaa nke twonko itye ndibi, ba oniti kaa bó kee byeke.

Ditanfɔtri 19

Ba we, kaa yemme hãti a bo na ke ti beimmu omoũ me mba na ke daa kɔkene tiyĩnke; ba we, a bo na kebeke a dɔti ɲa ninte kee byeke, ke ti two ɲa me ndɔwe ne a ninte tii naanti kó kuboti.

Ditanfɔtri 20

1. Oniti ba we, a bo namu kewẽnne ketiinne a kɔbe a me ndɔbe ke di nake di kpeti; a bo namu ke mbo dɔtinni a me ndɔri myeẽke, dɔndi yemme cẽnke ba ɲa tiyeiti, di cẽnke ba ndɔri meyei.

2. Omoũ yi dɔ nke tanne otɔu dɔtĩn ni mari myeẽke ne muwẽrimu koo yemme yi dɔdɔ.

Ditanfɔtri 21

1. Oniti ba we, a dɔ nke ndakemu a hei kó mufommu byeke kó tinaanti ba kaa yi ha dɔtĩnni dɔi to kutenku dɔmyeẽke; a dɔ ke ntee n nemu bee pĩ nne dɔmoũ dɔi kó dɔyetri.

2. Ba we, a bo namu, ke nsa kaa kɔbe cenke daa deite, kempĩ ɲa hei bo ncenti mee boti ke de nsie mutɔmmu yĩnke.

3. Bekpaatibe dɔ ke ndɔɔri siheikembii dɔ mee borime dihei myeẽke; yepate yee tu ndo nke nii cwɔ weti weti ba bɔkebɔke ba mbo, ke na keceete dɔtinni kotri kekanne dɔpanni. Dekó mupaticɔrimu mɔnni, omoũ yi dɔ ke nkɔɔnne otɔu ke fiinko o yemme, keyẽ dihei kó meborime yi tú omoũmaa kɔmmɛ, omoũkoo ɲmeẽte me nyi tú otɔu kou.

Ditanfɔtri 22

Oniti ba we, fĩ teheikembite a tẽnke yi do kewẽte ke nsenni nacyee; tiqawanti yi kpa a nne do nke yetoo kemwote a kpere kepete itye nyii bo nte kaa na kenye dee ci ne dee yici; demũ memme dee bo nte kaa naa noniti keye a fei yekeke tũ ndo nke ntee nyetobe deqebyeke. Oniti, kaa me nyi cote be ɔɔ yi ndaa too tituti.

Ditanfɔtri 23

1. Ba we, a do nke mmoke mutõmmu na pimmu, ke waa na dõmu ke mpĩ ke de daa naati; omou tu nyi do nke nkpa mutõmmu.
2. Bee pĩ mmutõmmu mamumaa ke bekuute ma, be tñfeinti do nke mmamu.
3. Wee cẽnke pĩmmu mamu, o do nke cu o kñyonku; keyẽ dee bo nteme koo na ke nfou ne o cyẽte kobe ke ba naari.
4. Ba we, kaa do a bo namu kewẽnnene betõmpitibe tobe ke di hãnne yentõntire ke nmẽ ndinuu kefeete dımaa.

Ditanfɔtri 24

Oniti ba we, a do nke nii cute mutõmmu kehompe kekote tikweiti; a yi do nke nii mpi mutõmmu kukpetinku tehompute be me mbaa keete a qiti.

Ditanfɔtri 25

1. Oniti ba we, a do nke nfou ke de wenni kaa kñntii nnaati, fĩ ne na cyẽte kobe; a ne bo na kaa fõmmu nmenni kaa yimake a yomaa a yi make tiyaati, a yi make a dõude, kaa me mmõ na ba na ketaa namaa. Wee mnte mutõmmu, wee m, kuhõuku, okupoku yoo okudõu, opokoti yoo odakoti, ticate dekewe, wee cenbo mesemme myeake be yi do nkó yoo demyeẽke koo nfẽuri.
2. Ti do nke do kenye tisaponyõti ne tibi kpei mesaaii imou: opopõpõri kpeia, ipocutebia, ipocẽmbia, ba i, i yi do nkensenni.

Ditanfɔtri 26

1. Oniti ba we, a do nkentye, ke na kepete mecii. Omũ yi do nkeyieeti ke na ketanne o bire dakwori sampou. Ibi imu demare yi do nke baa ta dekó dakwori. Dakwori be beebii bee myeẽke mutõmmu do nkepite tipii timõ ndi; bee ko yepate kpenke kpenke ke do mbee ta dakwori odyewe bemou be bo na ketamu ke be cẽnke do.
2. Dakwori do nketwo ndebire itye nke de benke de bo ime kenaa noni ti keyẽ oniti ba we, a do nke nkpeni ti mufõmmu myeẽke. Dakwori do nkedõ ke benitibe kee betobe tũmu ke bonkune beyemme kekwa mbetobe mesemme, ke iboti imõu kutenku yandũ ndo itobe, ke initiboti kutenku yandũ kó ditiinni didyeeeri dii me nari ke do kepau nyekpare ke dii na ke yepau nke kutenku narke tipii timõ.
3. Ibi yembe bee dake do nkennyẽ weti weti bebi do nkepete iitye ne i do nkebebi muutõmmu.

Ditanfɔtri 27

1. Oniti ba we, be ɔɔ da bantene a ko kuboti kó meborime; a do nkebaa: nte dıfõnni, nte dikũtri me ndõmmẽ. A do mbee daatwo mecii kaa munkẽ metwo mbetobe ke kutenku nnaati kedimõu dipete mesaa.
2. Be tũ oniti centine ɲo sɔu; obaribenti me nyi yari ohauti. Oniti tũ mpĩnne mu o mu nyo nne.

Ditanfɔtri 28

Dipatri didyeeeri dii ntũ ba we, o do nkeyetoo mu ke bakebake ba mbo kupiku maku; ke memme dake ti ba na kepete mesaa.

Ditanfɔ̃tri 29

1. Oniti ba we, kaa poo ɲaboti yoo ɔ̃tinni a bo ɔ̃ii myɛ̃kɛ a nyɛ̃ kaa poo ɲamaa nɔ̃i.
2. Omɔ̃ũ yi ɔ̃o nkɛɔ̃ɔ̃ otɔ̃u o yi ɔ̃o kɛ bɛɛ wee ɔ̃ɔ̃re omɔ̃mmwɔ̃ɔ̃, keyɛ̃ oniti nɛ oniti ɲme kɛ ti ɔ̃o nkɛnvari kɛ wɛ̃tɛ kɛɔ̃ɛ titɔ̃bɛ.
3. Fɔ̃ wee yi ɔ̃o mɛkɔ̃mmɛ a bo ntũ seɲme kутenku yandú kó ɔ̃ipatri ɔ̃idyɛ̃eri mɛ nyɛ̃ nɔ̃ɛ nɔ̃omɛ.

Ditanfɔ̃tri 30

Ɖipatri ɔ̃i myɛ̃kɛ, tinaanti mati yibo kɛ nɔ̃onnɛ ɔ̃ihɛ i mari, ɔ̃itɔ̃nni mari yoo oniti ɔ̃o tisenkri, kennau kewãa ɲwãa, kɛ faari faari kɛ hati bɔ̃kɛbɔ̃kɛ. Oniti ba we, a kpenni ti kутenku yandɔ̃.
